

Afiliant

Krajowa Sekcja Oświaty i Wychowania

00-838 Warszawa, ul. Prosta 30, tel. (22) 827 92 38, +48 796 293 878

edukacja@solidarnosc.org.pl

www.solidarnosc.org.pl/oswiata

Warszawa, 20 listopada 2024 r.

L.dz. KSOiW/216w/2024

Szanowna Pani

Barbara Nowacka

Minister Edukacji Narodowej

**Opinia Krajowej Sekcji Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność”
w sprawie projektu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej
zmieniającego rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego
dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia**

I.

W § 1. w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. poz. 467, z późn. zm.) w załączniku nr 1 do rozporządzenia wprowadza się następujące zmiany: w p. 5) po części zatytułowanej „Historia” dodaje się część zatytułowaną „Edukacja zdrowotna” w brzmieniu: *stając się aktywnymi uczestnikami procesów prozdrowotnych w społeczeństwie. I dalej: Edukacja zdrowotna oprócz rozwijania alfabetyzmu zdrowotnego (ang. health literacy)... I następnie: rozumienie powiązań między różnymi aspektami zdrowia aspektami zdrowia (fizycznego, psychicznego, społecznego, seksualnego i środowiskowego).*

Powyższe zapisy budzą nasze zastrzeżenia z dwóch powodów. Po pierwsze, bezpośrednio nawiązują, a nawet cytują zapisy WHO w odniesieniu do definicji zdrowia seksualnego i publicznego. *Zdrowie seksualne polega na zdrowym rozwoju seksualnym, równych i odpowiedzialnych relacjach partnerskich, satysfakcji seksualnej, wolności od chorób, niedomagań, niesprawności seksualnej, przemocy i innych krzywdzących praktyk związanych z seksualnością. Jego celem jest promowanie wartości życia i związków międzyludzkich (definicja zdrowia seksualnego według Światowej Organizacji Zdrowia.)* Oraz: *Zdrowie publiczne to nauka i sztuka zapobiegania chorobom, przedłużania życia i promowania zdrowia przez zorganizowany wysiłek społeczeństwa* (definicja WHO).

Definicje te budzą liczne zastrzeżenia wielu autorytetów w dziedzinie metodologii badań medycznych i zorganizowanej opieki zdrowotnej ze względu na ich subiektywizm i redukcjonizm, zastały one ostatecznie poddane w rosnącą wątpliwość podczas pandemii Covid-19. Czy zatem opieranie się na nich w polskich podstawach programowych jest właściwe? Naszym zdaniem zdecydowanie nie jest!

Po drugie, posługiwanie się ułomnymi kalkami z języka angielskiego w polskiej podstawie programowej niejako dyskredytuje ich autorów. Wszystkie myśli w niej zawarte,

jesteśmy o tym głęboko przekonani, dadzą się zapisać w poprawnej i pięknej polszczyźnie. Jeśli autorem podstawy brakuje tych umiejętności, służymy pomocą.

Dodatkowo należy zauważyć, że wymagania szczegółowe w Dziale I. Wartości i postawy w pkt 5 zawiera zapis, że uczeń: *5) prezentuje postawę optymizmu życiowego, sprzyjającego zdrowiu.* Jest to zapis życzeniowy i niemożliwy do weryfikacji w procesie edukacji.

II.

W p. 6) po części zatytułowanej „HISTORIA ZAKRES PODSTAWOWY I ROZSZERZONY” dodaje się część zatytułowaną „EDUKACJA OBYWATELSKA ZAKRES PODSTAWOWY” w brzmieniu: „EDUKACJA OBYWATELSKA ZAKRES PODSTAWOWY, w pp. 4 (cele kształcenia – wymagania ogólne) czytamy: *Uczeń rozumie i szanuje perspektywę i opinie innych osób, rozpoznaje kwestie kontrowersyjne lub sporne, z szacunkiem do odmiennych opinii prezentuje własne zdanie i w dialogu poszukuje porozumienia.* Proponujemy w tym punkcie dopisać: Jeśli nie sprzeciwia się to zdrowemu rozsądkowi i nie godzi w dobro własne i wspólnoty. Dialog ma swoje ograniczenie, z niektórymi poglądami nie da się i nie należy dyskutować, np. pedofilia.

III.

Wymagania szczegółowe dotyczące wiedzy i umiejętności.

Dział I. Ja i społeczeństwo

W pkt 3 czytamy: *opisuje dynamikę relacji grupowych i międzygrupowych, w tym zjawiska konformizmu i nonkonformizmu, powstawanie podziałów my-oni; rozpoznaje i dyskutuje przykłady ksenofobii, stereotypów i uprzedzeń oraz dyskryminacji, a także reaguje na te zjawiska.* Do przytoczonego katalogu należy dodać zjawiska: antypolonizmu i pedagogiki wstydu, polskie obozy zagłady – jako kłamstwo historyczne, rasizm.

W części dotyczącej fakultatywnej realizacji treści podstawy programowej pkt 4 czytamy: *4) charakteryzuje wybrane przemiany społeczeństwa polskiego w XX w. i XXI w. w wymiarze kulturowym, demograficznym, społecznym, politycznym, w zakresie rozwoju technologii; formułuje opinię i podejmuje dyskusję na temat możliwych zmian społecznych w najbliższych dekadach ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju technologii cyfrowych.*

Zdanie formułuje opinię i podejmuje dyskusję na temat możliwych zmian społecznych w najbliższych dekadach ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju technologii cyfrowych, powinno zostać wykreślone, ponieważ jest myśleniem/sformułowaniem życzeniowym i nie mieści się w naukowych badaniach dydaktyki opartej na rzetelnej wiedzy naukowej. W procesie edukacji nie można wymagać od ucznia formułowania opinii w tym zakresie.

W pkt 5 czytamy: *korzystając z wyników badań analizuje, co łączy a co dzieli członków społeczeństwa polskiego; identyfikuje, z czego możemy być dumni jako państwo i społeczeństwo, a także formułuje w tej sprawie opinię i podejmuje dyskusję.* Pojęcie członków społeczeństwa nie występuje w nomenklaturze przedmiotu i należy je zastąpić słowem „społeczeństwo”.

W części dotyczącej fakultatywnej realizacji treści podstawy programowej pkt 5 czytamy: *korzystając z wyników badań analizuje poziom zaufania społecznego oraz jego wpływ na funkcjonowanie społeczeństwa i stan demokracji; identyfikuje czynniki obniżające zaufanie i weryfikuje informacje tworzące wybraną teorię spiskową.* Należy dodać: podaje przykłady rzeczywistych spisków, które miały istotny wpływ na dzieje Polski, Europy, świata.

Dział III. Społeczność lokalna

Do wymagań szczegółowych dotyczących wiedzy i umiejętności należy dopisać pkt 8 w brzmieniu: opisuje kompetencje, rolę i znaczenie organizacji związków zawodowych w procesie dbania o prawa pracownika, w tym pracownika nieletniego.

Dział IV Demokracja i prawo

W pkt 1 czytamy: *1) na przykładzie Polski po 1945 r. charakteryzuje ustrój autorytarny i odróżnia go od demokracji oraz totalitaryzmu; analizuje i ocenia polityczne, społeczne, ekonomiczne i obyczajowe konsekwencje autokratyzacji życia publicznego dla jednostki.* Wymaganie od ucznia, aby potrafił analizować i oceniać polityczne, społeczne, ekonomiczne i obyczajowe konsekwencje autokratyzacji życia publicznego dla jednostki jest nadużyciem i dodatkowo nie poddaje się rzetelnej ocenie wiedzy oraz umiejętności ucznia przez nauczyciela, ponieważ z poziomu skomplikowanej rzeczywistości politycznej trudne do określenia jest, które działania władzy są przejawem autokratyzacji. Nasuwa się pytanie, jak ocenić działania poprzedniego i obecnego rządu w powyższej kwestii? Umiejscowienie tej materii w przedziale czasowym od 1945 do 2025 r. miesza porządku ustrojowe i odnosi się do nieprzystających do siebie stanów faktycznych, bez względu na sympatie polityczne.

W pkt 3 czytamy: *3) korzystając z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej wyjaśnia podstawowe zasady demokratycznego państwa prawa na podstawie ustroju III Rzeczypospolitej Polskiej (w tym porównuje demokrację większościową i konstytucyjną) oraz analizuje i wyraża opinię o ich wpływie na codzienne życie obywateli.* Z punktu widzenia terminologii prawniczej sformułowanie (w tym porównuje demokrację większościową i konstytucyjną) oraz analizuje i wyraża opinię o ich wpływie na codzienne życie obywateli; uważamy za niedopuszczalne. Tworzy sztuczny podział nieznanym w dotychczasowych badaniach naukowych i prowadzi do przekonania, że możemy mieć demokrację większościową, która może naruszać prawa mniejszości i jest archaiczna oraz konstytucyjną, która nie ma wad. Taki podział jest sztuczny i jednoznacznie wskazuje, że w obrębie pojęcia „demokracja” możemy dokonywać relatywizacji. Tymczasem demokracja jest albo jej nie ma.

W pkt 4 czytamy: *4) identyfikuje i opisuje współczesne zagrożenia dla demokracji, wyjaśnia znaczenie inicjatyw, które im przeciwdziałają oraz formułuje opinię o ich skuteczności;* Takie ujęcie zagadnienia jest zbyt ogólne i daje pole do nadużycia. Należy nazwać konkretne „zagrożenia”, np.: inwigilacja obywateli, ograniczenie wolności słowa w mediach i dyskursie politycznym oraz publicznym, ograniczenie wolności zgromadzeń, dyskryminacja religijna i wyznaniowa, zubożenie społeczeństwa i związany z tym rodzący się populizm, czy też „kłamstwo internetowe”.

W pkt 9 czytamy *9) rozróżnia pracę wykonywaną na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę), pracę wykonywaną na podstawie innego stosunku prawnego stanowiącego podstawę świadczenia pracy lub usług (umowy cywilnoprawne), wolontariat, staż i praktyki, a także identyfikuje prawa i obowiązki osoby związanej takimi umowami oraz sposoby ochrony tych praw, w tym za pośrednictwem związków zawodowych.* Należy dopisać również Państwową Inspekcję Pracy i Sąd Pracy, a więc instytucje umocowane ustawowo, za pomocą których pracownik dochodzi swoich praw.

Dział V. Polska – władza, świat polityki i sfera publiczna

Proponujemy przenieść p. 4) *ocenia wpływ społeczeństwa obywatelskiego na przemiany polityczne i społeczne w Polsce XX w. i XXI w. (w tym znaczenie ruchu społecznego „Solidarność”) i na przykładzie wybranego problemu analizuje działania organizacji i ruchów*

społecznych na rzecz jego rozwiązania; oraz p. 7) wyjaśnia podstawowe założenia systemu emerytalnego oraz identyfikuje najważniejsze wyzwania stojące przed nim, oraz formułuje opinię w ich sprawie i dyskutuje o nich z zadań fakultatywnych do obowiązkowych, np. zamiast p.7) zadań obowiązkowych.

W pkt 6 czytamy: 6) *na przykładzie ustroju III Rzeczypospolitej Polskiej uzasadnia znaczenie podziału i równowagi władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej dla demokratycznego charakteru państwa; na wybranym przykładzie omawia kontrowersje związane z trójpodziałem władzy przytaczając argumenty różnych stron sporu.* W jaki sposób i kto będzie dobierał przykłady kontrowersji dotyczących trójpodziału władzy? W jaki sposób nauczyciel i uczeń ma ocenić wagę konkretnej „kontrowersji”? Treść zapisana została pod bieżącą rzeczywistość polityczną, która będzie pogłębiać podział polityczny.

W pkt 12 czytamy: 12) *wyjaśnia wpływ Kościoła katolickiego na proces demokratyzacji życia publicznego w Polsce do 1989 r. oraz na wybranych przykładach analizuje charakter bieżących relacji państwo-kościół i inne związki wyznaniowe, a także formułuje opinie w tej sprawie i poddaje ją dyskusji.* Komentarz taki sam jak do pkt 6. w odniesieniu do zapisu: *oraz na wybranych przykładach analizuje charakter bieżących relacji państwo-kościół i inne związki wyznaniowe, a także formułuje opinie w tej sprawie i poddaje ją dyskusji;*

W części dotyczącej fakultatywnej realizacji treści podstawy programowej w pkt 2 czytamy: 2) *na wybranych przykładach (historycznych i współczesnych) identyfikuje cechy odpowiedzialnego przywództwa, wyjaśnia jego wpływ na funkcjonowanie wspólnot; identyfikuje osoby praktykujące przywództwo w swoim otoczeniu.* To będzie subiektywny osąd nauczyciela lub ucznia. Kto ma wskazywać współczesne przykłady? Media, nauczyciel, sympatia polityczna? Należy wskazać konkretne osoby lub zadać pytanie: jakie cechy powinien mieć odpowiedzialny przywódca, bez podawania konkretnych przykładów ze współczesnego świata.

W pkt 4 czytamy: 4) *ocenia wpływ społeczeństwa obywatelskiego na przemiany polityczne i społeczne w Polsce XX w. i XXI w. (w tym znaczenie ruchu społecznego „Solidarność”) i na przykładzie wybranego problemu analizuje działania organizacji i ruchów społecznych na rzecz jego rozwiązania.* Powyższy punkt powinien znaleźć się w treściach obowiązkowych.

Dział VII. Świat globalnych zależności

Pkt 5 w brzmieniu: *wyjaśnia przyczyny i konsekwencje kryzysu klimatycznego; analizuje globalne i lokalne inicjatywy na rzecz powstrzymania zmian klimatu i wskazuje działania, które mogą podjąć obywatele, w miarę możliwości angażuje się w wybrane działania; należy zastąpić zapisem: Rozumie naturalne przyczyny zmian klimatycznych na przestrzeni tysiącleci i ich konsekwencje dla życia ludzi oraz widzi konieczność troski o środowisko, w którym żyje, z uwzględnieniem potrzeb rozwojowych i bytowych społeczeństw oraz wyjaśnia przyczyny i konsekwencje zmian klimatu, w oparciu o aktualne badania naukowe.*

Podsumowanie:

Zaproponowane zapisy podstawy programowej, z wyjątkiem przytoczonych wyżej korekt, uważamy za ciekawe i potrzebne. Założenia są jednak bardzo ambitne, dlatego rodzi się wątpliwość, czy tak skonstruowana podstawa programowa jest możliwa do realizacji w dzisiejszej szkole? I czy nie będziemy jej wkrótce redukować?

IV.

Cele kształcenia – wymagania ogólne

W p. 1: *Zna i rozumie zjawiska związane ze zdrowiem we wszystkich jego wymiarach (tj. fizycznym, psychicznym, społecznym, seksualnym oraz środowiskowym)*. Kwestionujemy metodologiczną zasadność wyodrębnienia osobnych kategorii zdrowia społecznego, seksualnego i środowiskowego. Podobnie w p. 5.

Dział I. Wartości i postawy

Pytanie wiodące: Jak kształtować postawę wolną od uprzedzeń w relacjach międzyludzkich oraz promować kulturę wolontariatu? Wymagania szczegółowe dotyczące wiedzy i umiejętności. W p. 3) czytamy: *Uczeń wie, na czym polega postawa altruizmu w odniesieniu do zdrowia innych osób w szczególności rozumie znaczenie i wartość transplantologii komórek, tkanek i narządów zarówno za życia jak i po śmierci oraz znaczenie i wartość dawstwa szpiku oraz krwiodawstw*. Należy dodać: *Zna i rozumie religijne i społeczne wątpliwości dotyczące transplantologii narządów, w szczególności w odniesieniu do niepewnych podstaw naukowych niektórych ich aspektów, np. kwestionowanie definicji tzw. śmierci mózgowej*.

Dział IV. Odżywianie

Pytanie wiodące: Jak stosować racjonalną dietę przez całe życie i świadomie dokonywać zdrowych wyborów żywieniowych? Wymagania szczegółowe dotyczące wiedzy i umiejętności. W p. 1) należy dodać: *Rozumie negatywny wpływ na stan zdrowia niektórych radykalnych diet*.

Kwestionujemy metodologiczną potrzebę wyodrębnienia osobnego Działu VII. Zdrowie seksualne.

A w szczególności:

Nie wiemy, czemu miałyby służyć: *całozyciowa edukacja seksualna* (wymagania szczegółowe p.1).

W p. 3 należy dodać: *Zna i rozumie negatywne dla zdrowia skutki stosowania niektórych rodzajów antykoncepcji*.

Wymagania fakultatywne, p. 1, nie rozumiemy, co ma oznaczać termin: *formy aktywności seksualnej*? Pojęcie jest zbyt ogólne i może stanowić podstawę promocji zachowań niebezpiecznych i społecznie szkodliwych.

W p. 3: *omawia kwestie prawne i społeczne związane z przynależnością do grupy osób LGBTQ+*; W naszym przekonaniu nie istnieją kwestie prawne w tym zakresie, a społeczna promocja postaw nienormatywnych jest szkodliwa. W interesie każdego państwa jest wspieranie prokreacji i formalnych związków rodzinnych, gdyż są one podstawą rozwoju gospodarczego. Z tego powodu domagamy się wykreślenie tego punktu.

P. 4, nie wiemy, o jakich stereotypach mieliby dowiadywać się uczniowie, zatem zapis ten należy doprecyzować lub wykreślić.

Dział VIII. Zdrowie środowiskowe powinien znaleźć się w podstawie programowej edukacji obywatelskiej i częściowo się tam znajduje, proponujemy zatem wykreślenie go całkowicie.

Edukacja zdrowotna w zaproponowanej formie nie powinna nigdy stać się przedmiotem szkolnym, tym bardziej obowiązkowym, z kilku powodów. Po pierwsze, narusza konstytucyjne prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie z wyznawanym przez nich światopoglądem. Po drugie znalazły się w nim treści należące do zakresu już nauczanych przedmiotów i w ich ramach mogą być bez problemu realizowane. Po trzecie, nie ma w polskim systemie szkolnym specjalistów, którzy mogliby nauczać edukacji zdrowotnej bez obawy znacznego obniżenia poziomu kształcenia. Protestujemy także przeciw skróconemu terminowi konsultacji społecznych w tak ważnej kwestii.

Z poważaniem

Przewodniczący
KSOiW NSZZ „Solidarność”

Waldemar
Jakubowski
dr Waldemar Jakubowski